

Інструкція до практичного заняття

Тема: Педагогічна психологія як наука

Мета: систематизувати, узагальнити знання студентів з теоретичних питань теми «Педагогічна психологія як наука». Формувати вміння здобувачів фахової передвищої освіти використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, враховуючи основні проблеми педагогічної психології, історичні етапи її становлення як науки. Розвивати психологічну компетентність студентів, аналітичні здібності, критичне мислення. Виховувати допитливість та активність щодо професійного саморозвитку.

Тип заняття: практичний.

Засоби навчання: інтерактивна дошка Padlet, інструкція до практичного заняття, практичні ситуації та ділові ігри.

Література:

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – К.: Просвіта, 2008. – 400с.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Власова О.І. – К: «Либідь», 2005. – 400 с.
3. Педагогічна психологія: навч. посібник для педінститутів / [за ред. Л. М. Проколієнко, Д. Ф. Ніколенко]. - К. : Вища шк., 1991. - 184 с.
4. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія: [навчальний посібник] / Поліщук В. М. – Вид. 3-тє, виправ. – Суми: Університетська книга, 2010. – 352с.
5. Савчин М. В. Педагогічна психологія: [навчальний посібник] / Савчин М. В. – К: «Академвидав», 2007. – 424с.
6. Педагогічна психологія: навчальний посібник / [Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В.]. – К: Центр учбової літератури, 2012. – 168с.

Хід заняття

1. Актуалізація опорних знань

1. У чому полягає особливість предмету вивчення педагогічної психології?
2. Чим відрізняється предмет вивчення педагогічної психології від предмету вивчення вікової психології?
3. Які проблеми педагогічної психології є недостатньо вирішені на сучасному етапі?
4. З якими дисциплінами і як саме пов'язана педагогічна психологія?
5. Чи можна назвати педагогічну психологію виключно теоретичною дисципліною?
6. На яких спеціальних принципах ґрунтується педагогічна психологія як наука?

7. Де і як використовують на практиці знання з педагогічної психології?

2. Практична частина

А) Перевірка домашнього завдання

- бліц-опитування «Психологічний словник»: педагогічна психологія, дошкільна педагогічна психологія, дошкільна освіта, психічна діяльність, навчання, виховання, розвиток, психічний розвиток, методи педагогічної психології, принципи педагогічної психології.

Б) Презентація доповідей, рефератів:

1. Основні тенденції розвитку педагогічної психології на сучасному етапі.
2. Сутність особистісно-зорієнтованого навчання.
3. Специфіка методу спостереження у педагогічній психології.
4. Сутність і функції методу тестів у педагогічній психології.
5. Значення формувального експерименту як методу педагогічної психології

В) Практичне виконання психологічних завдань.

1. Проаналізуйте існуючі визначення предмету педагогічної психології:

Педагогічна психологія покликана вивчати закономірності оволодіння знаннями, навичками і вміннями, досліджувати індивідуальні відмінності учнів, розкривати особливості і закономірності формування в них активного самостійного і творчого мислення, а також ті психічні новоутворення, які виникають під впливом навчання і виховання (В. Крутецький).

Крім загальних закономірностей процесів навчання і виховання, до предмету педагогічної психології включаються вікові та індивідуальні особливості перебігу цих процесів, психологічні особливості учнів і вчителів, окремі питання психології особистості, вікової і соціальної психології та ін. (І. Зимня, Л. Проколієнко, Н. Тализіна та ін.)

Педагогічна психологія вивчає психологічні закономірності навчання та виховання, оволодіння знаннями, вміннями і навичками в школі, управління процесом учіння, формування пізнавальних процесів, формування особистості учня (Т. Лисянська).

Педагогічна психологія вивчає “закономірності розвитку людини в умовах навчання і виховання” (Л. Божович).

Педагогічна психологія вивчає: закономірності розвитку психічних властивостей і якостей особистості; психологічні закономірності та індивідуальні відмінності у оволодінні знаннями, уміннями і навичками; закономірності формування у школярів творчого мислення (здібностей), становлення особистості; спричинені навчанням і вихованням зміни у психіці дитини, формування психічних і особистісних новоутворень” (М. Савчин).

Вікова та педагогічна психологія вивчають процес взаємодії дитини і дорослого з різних боків: вікова психологія з точки зору дитини, педагогічна – з боку дорослого (Р. Павелків).

Педагогічна психологія – галузь психологічної науки, яка вивчає закономірності становлення особистості в умовах різнопланового соціального впливу (В. Поліщук).

Що характерне для більшості визначень? У чому полягають особливості предмета педагогічної психології?

2. Яка значущість зв'язків педагогічної психології з іншими науками, у чому вони полягають?

Г) Робота з методикою **Діагностика педагогічних здібностей** (Основи психологічної компетентності майбутнього педагога : Практикум: Навчально-методичний посібник / Е.У. Гуцало. – Кіровоград: ФО-П Александрова М.В., 2016. – 204 с.)

Мета: діагностика рівня розвитку педагогічних здібностей.

Ця методика дозволяє судити про педагогічні здібності людини на основі того, який вихід він знаходить із ряду описаних у ній педагогічних ситуацій.

Інструкція

Перед вами – перелік скрутних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати із числа запропонованих варіантів реагування на дану ситуацію такий, котрий є найбільш правильним, на вашу думку. Проаналізуйте запропоновані педагогічні ситуації. Виберіть оптимальний варіант реагування педагога.

Ситуація 1. Ви розпочали урок, всі учні заспокоїлися, настала тиша, і раптом у класі хтось голосно засміявся. Коли ви, не встигнувши нічого сказати, здивовано подивилися на учня, що засміявся, він заявив: “Мені завжди смішно дивитися на вас і хочеться сміятися, коли ви починаєте урок”.

Як ви відреагуєте на це?

1. “Ось тобі й на! ”
2. “А з чого тобі смішно? ”
3. “Ну, і заради бога! ”
4. “Ти що, дурник? ”
5. “Люблю веселих людей”.
6. “Я радий(а), що створюю в тебе веселий настрій”.

Ситуація 2. На самому початку заняття або вже після того, як ви провели кілька занять, учень заявляє вам: “Я не думаю, що ви, як педагог, зможете нас чомусь навчити”.

Ваша реакція:

1. “Твоя справа – учитися, а не вчити вчителя”.
2. “Таких як ти, я, звичайно, нічому не зможу навчити”.
3. “Може, тобі краще перейти в інший клас або вчитися в іншого вчителя? ”
4. “Тобі просто не хочеться вчитися”.
5. “Мені цікаво знати, чому ти так думаєш”.

6. “Давай поговоримо про це докладніше. У моїй поведінці, напевно, є щось таке, що наводить тебе на подібну думку”.

Ситуація 3. Учитель дає учню завдання, а той не хоче його виконувати й при цьому заявляє: “Я не хочу це робити”. Якою повинна бути реакція вчителя?

1. “Не хочеш – примусимо!”
2. “Для чого ж ти тоді прийшов учитися?”
3. “Тим гірше для тебе, залишайся неуком. Твоя поведінка схожа на поведінку людини, що на зло собі хотіла б відрізати собі ніс”.
4. “Ти усвідомлюєш, чим це може для тебе скінчитись?”
5. “Не міг би ти пояснити, чому?”
6. “Давай сядемо й обговоримо – може бути, ти й правий”.

Ситуація 4. Учень розчарований своїми навчальними успіхами, сумнівається у своїх здібностях і в тому, що йому коли-небудь вдасться як слід зрозуміти й засвоїти матеріал, він говорить учителеві: “Як ви думаєте, чи вдасться мені коли-небудь учитися на відмінно й не відставати від інших у класі?” Що повинен на це йому відповісти вчитель?

1. “Якщо чесно сказати – сумніваюся”.
2. “О, так звичайно, у цьому ти можеш не сумніватися”.
3. “У тебе прекрасні здібності, і я пов'язую з тобою великі надії”.
4. “Чому ти сумніваєшся в собі?”
5. “Давай поговоримо й з'ясуємо проблеми”.
6. “Багато чого залежить від того, як ми з тобою будемо працювати”.

Ситуація 5. Учень говорить учителеві: “На два найближчих уроки, які ви проводите, я не піду, тому що в цей час хочу сходити на концерт молодіжного ансамблю (варіанти: погуляти із друзями, побувати на спортивних змаганнях як глядач, просто відпочити від школи)”. Як потрібно відповісти йому?

1. “Спробуй тільки”.
2. “Наступного разу мусиш прийти в школу з батьками”.
3. “Це – твоя справа, тобі ж здавати іспит (залік). Необхідно буде відпрацювати пропущені заняття, я потім тебе обов'язково запитаю”.
4. “Ти, мені здається, дуже несерйозно ставишся до занять”.
5. “Може бути, тобі взагалі краще залишити школу?”
6. “А що ти збираєшся робити далі?”
7. “Мені цікаво знати, чому відвідування концерту (прогулянка, із друзями, відвідування змагання) для тебе цікавіше, ніж заняття в школі”.
8. “Я тебе розумію: відпочивати, ходити на концерти, бувати на змаганнях, спілкуватися із друзями дійсно цікавіше, ніж учитися в школі. Але я, проте, хотів(а) би знати, чому це так саме для тебе”.

Ситуація 6. Учень, побачивши вчителя, коли той увійшов у клас, говорить йому: “Ви виглядаєте дуже втомленим”.. Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. “Я думаю, що із твоєї сторони не дуже пристойно робити мені такі зауваження”.
2. “Так, я погано себе почуваю”.
3. “Не хвилюйся про мене, краще на себе подивися”.
4. “Я сьогодні погано спав, у мене багато роботи”.
5. “Не турбуйся, це не зашкодить нашим заняттям”.
6. “Ти дуже уважний, спасибі за турботу! ”

Ситуація 7. “Я відчуваю, що заняття, які ви ведете, не допомагають мені, – говорить учень учителеві й додає: – Я взагалі думаю кинути заняття”.

Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. “Перестань говорити дурниці! ”.
2. “Нічого собі, додумався! ”
3. “Може, тобі знайти іншого вчителя? ”
4. “Я хотів би докладніше знати, чому в тебе виникло таке бажання? ”
5. “А що, якщо нам попрацювати разом над розв’язанням твоєї проблеми? ”
6. “Може, твою проблему можна вирішити якимось інакше? ”

Ситуація 8. Учень говорить учителеві, демонструючи зайву самовпевненість: “Немає нічого такого, що я не зумів би зробити, якби захотів. У тому числі мені нічого не варто засвоїти ваш предмет”.

Якою повинна бути на це репліка вчителя?

1. “Ти занадто добре думаєш про себе”.
2. “Це з твоїми здібностями? – сумніваюся”.
3. “Ти, напевно, відчуваєш себе досить упевнено, якщо заявляєш так”.
4. “Не сумніваюся в цьому, тому що знаю, що якщо ти захочеш, то в тебе все вийде”.
5. “Це, напевно, буде вимагати від тебе великого напруження”.
6. “Зайва самовпевненість шкодить справі”..

Ситуація 9. У відповідь на зауваження вчителя учень говорить, що для того, щоб засвоїти навчальний предмет, йому не потрібно багато працювати: “Мене вважають досить здібною людиною”. Що повинен відповісти йому на це вчитель?

1. “ Ти навряд відповідаєш цьому твердженню”.
2. “Ті труднощі, які ти дотепер мав, і твої знання аж ніяк не свідчать про це”.
3. “Багато з людей вважають себе досить здібними, але не всі насправді такими є”.
4. “Я радий(а), що ти такої високої думки про себе”.
5. “Це змусить тебе докладати більших зусиль у навчанні”.
6. “Це виглядає так, начебто ти сам не дуже віриш у свої здібності”.

Ситуація 10. Учень говорить учителеві: “Я знову забув принести зошит (виконати домашнє завдання тощо)”. Як треба на це відреагувати вчителєві?

1. “Ну ось, знову!”
2. “Чи не здається тобі це виявом безвідповідальності?”
3. “Думаю, що настав час почати ставитися до справи серйозніше”.
4. “Я хотів(а) би знати, чому?”
5. “У тебе, імовірно, не було для цього можливості?”
6. “Як ти думаєш, чому я щораз нагадую про це?”

Ситуація 11. Учень у розмові з учителем говорить йому: “Я хотів би, щоб ви ставилися до мене краще, ніж до інших учнів”.

Як повинен відповісти вчитель на таке прохання учня?

1. “Чому це я повинен ставитися до тебе краще, ніж до всіх інших?”
2. “Я зовсім не збираюся гратися в мазунчиків і фаворитів!”
3. “Мені не подобаються люди, які заявляють так, як ти”.
4. “Я хотів би знати, чому я повинен особливо виділяти тебе серед інших учнів?”
5. “Якби я тобі сказав(а), що люблю тебе більше, ніж інших учнів, то ти відчував би себе від цього краще?”
6. “Як ти думаєш, як насправді я до тебе ставлюся?”

Ситуація 12. Учень, виразивши вчителєві свої сумніви із приводу можливості гарного засвоєння його предмета, говорить: “Я сказав вам про те, що мене турбує. Тепер ви скажіть, у чому причина цього і як мені бути далі?” Що повинен на це відповісти вчитель?

1. “У тебе, як мені здається, комплекс неповноцінності”.
2. “У тебе немає ніяких підстав для занепокоєння”.
3. “Перш ніж я зможу висловити обґрунтовану думку, мені необхідно краще розібратися в суті проблеми”.
4. “Давай почекаємо, попрацюємо й повернемося до обговорення цієї проблеми через якийсь час. Я думаю, що ми спроможні її розв’язати».
5. “Я не готовий(а) зараз дати тобі точну відповідь, мені треба подумати”.
6. “Не хвилюйся, і в мене у свій час нічого не виходило”.

Ситуація 13. Учень говорить учителеві: “Мені не подобається те, що ви говорите й захищаєте на заняттях”. Якою повинна бути відповідь учителя?

- 1 “Це погано».
2. “Ти, напевно, у цьому не розбираєшся”.
3. “Я сподіваюся, що надалі, у процесі наших занять твоя думка зміниться”.
4. “Чому?”
5. “А що ти сам любиш і готовий захищати?”
6. “На смак і колір товариша немає”.
7. “Як ти думаєш, чому я про це говорю й захищаю?”

Ситуація 14. Учень, явно демонструючи своє погане ставлення до когось з однокласників, говорить: “Я не хочу працювати (учитися) разом із ним”.

Як на це повинен відреагувати вчитель?

1. “Ну й що? ”.
2. “Нікуди не дінешся, однаково маєш”.
3. “Це нерозумно із твого боку”.
4. “Але він теж не захоче після цього працювати (учитися) з тобою”.
5. “Чому? ”
6. “Я думаю, що ти не правий”.

Ключ до методики “Педагогічні ситуації”

№ педситуації	Обраний варіант відповіді і його оцінка в балах							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	4	3	4	2	5	5	-	-
2	2	2	3	3	5	5	-	-
3	2	3	4	4	5	5	-	-
4	2	3	3	4	5	5	-	-
5	2	2	3	3	2	4	5	5
6	2	3	2	4	5	5	-	-
7	2	2	3	4	5	5	-	-
8	2	2	4	5	4	3	-	-
9	2	4	3	4	5	4	-	-
10	2	3	4	4	5	5	-	-
11	2	2	3	4	5	5	-	-
12	2	3	4	5	4	5	-	-
13	3	2	4	4	5	4	5	-
14	2	2	3	4	4	5	-	-

Здатність правильно розв’язувати педагогічні проблеми визначається за сумою балів, набраних по всім 14 педагогічним ситуаціям, поділеної на 14.

Якщо середня оцінка вище 4,5 балів, то педагогічні здібності (за даною методикою) вважаються високорозвиненими.

Якщо середня оцінка перебуває в інтервалі від 3,5 до 4,4 балів, то педагогічні здібності вважаються розвинутими на середньому рівні.

Нарешті, **якщо середня оцінка виявилася менше, ніж 3,4 балів, то педагогічні здібності розглядаються як слаборозвинені.**

Д) Інтерактив

Моделювання виступу педагога (вихователя / вчителя перед батьками на тему “Закони розумно організованого сімейного виховання дошкільників / школярів”

Продумайте свій можливий виступ перед батьками дошкільників / школярів початкової школи. Змоделюйте цю ситуацію у малій групі. Обговоріть результати виступу, здійсніть рефлексивний аналіз.

3. Рефлексія та підведення підсумків заняття – бліц – опитування студентів.

- **Що нового Ви дізналися про педагогічну психологію як науку на практичному занятті?**

Завдання: оцініть інформацію, свої знання, вміння та навички, здобуті Вами під час практичного заняття за рівнем важливості для Вашої професійної підготовки та особистісного розвитку. Для формування відповіді скористайтеся табличкою.

		
<h2>Рефлексія практичного заняття</h2>		
		
<p>Кошик для сміття непотрібна інформація</p>	<p>Інформація, знання, вміння і навички, які я можу використовувати зараз</p>	<p>Валіза знання, вміння та навички, які важливі у майбутньому</p>

- 4. Оцінювання знань та умінь здобувачів фахової передвищої освіти.**
- 5. Домашнє завдання:** підготуватися до практичного заняття «Методи дослідження у педагогічній психології» (див. Інструкцію до практичного заняття).